

DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2026-58-76>

УДК 330.341.1:658.012.32:355.01

Чичуліна Ксенія Вікторівна

кандидат технічних наук,

доцент кафедри економіки, підприємництва та маркетингу,

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7448-0180>**Kseniia Chichulina**

National University "Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic"

МЕТОДОЛОГІЧНИЙ БАЗИС ОЦІНЮВАННЯ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ

METHODOLOGICAL BASIS FOR ASSESSING AND ENSURING SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF ENTERPRISES IN CONDITIONS OF MILITARY CHALLENGES

Анотація. У статті проведено комплексне дослідження трансформації концепції сталого розвитку підприємств (зокрема аграрного сектору) в умовах дії воєнного стану в Україні. На основі аналізу еволюції наукової думки доведено, що в кризових умовах сталий розвиток трансформується з моделі поступального зростання у стратегію «стійкого виживання» та збереження відновлювального потенціалу. Автором систематизовано ключові воєнні ризики (економічні, фінансові, логістичні) та ідентифіковано їхній дестабілізуючий вплив на триєдину структуру сталого розвитку. Особливу увагу приділено методологічному інструментарію оцінювання, який базується на інтеграції кількісних критеріїв економічної ефективності, соціальної відповідальності та екологічної безпеки. Запропоновано використання інтегрального індексу сталого розвитку (SDI), що дозволяє агрегувати різноспрямовані показники (рентабельність, плинність кадрів, енергомісткість) в єдиний аналітичний висновок. Обґрунтовано, що залучення адаптивно-системного підходу та інструментів ризик-орієнтованого управління є критичною умовою для підтримки життєздатності бізнесу та формування передумов його післявоєнного відновлення за принципом «Build Back Better».

Ключові слова: сталий розвиток, воєнний стан, індекс сталого розвитку (SDI), економічна стійкість, адаптивне управління, ризик-менеджмент.

Summary. The article conducts a comprehensive study on the transformation of the corporate sustainable development concept (specifically within the agricultural sector) under the conditions of martial law in Ukraine. Based on an analysis of the evolution of scientific thought, it is demonstrated that in crisis environments, sustainable development shifts from a model of steady growth to a strategy of "sustainable survival" and the preservation of recovery potential. The author systematizes key military-related risks (economic, financial, and logistical) and identifies their destabilizing impact on the triple-bottom-line structure of sustainability. Special emphasis is placed on methodological assessment tools based on the integration of quantitative criteria for economic efficiency, social responsibility, and environmental safety. The use of a Sustainable Development Index (SDI) is proposed to aggregate multidirectional indicators (profitability, staff turnover, energy intensity) into a single analytical conclusion. It is substantiated that implementing an adaptive-systemic approach and risk-oriented management tools is a critical condition for maintaining business viability and creating prerequisites for post-war recovery following the "Build Back Better" principle. The proposed system of quantitative indicators allows for an objective assessment of the enterprise's sustainability level, identifying critical bottlenecks and facilitating the formulation of sound management decisions. The application of this methodology provides a comprehensive vision of the enterprise's current state and establishes a robust foundation for enhancing its economic resilience, social responsibility, and environmental efficiency amidst ongoing military challenges. Moreover, the study emphasizes that for agricultural enterprises, which are vital to national food security, the synergy between internal adaptive efforts and systematic state support mechanisms is paramount. This integration not only safeguards current production capacities but also ensures the long-term competitiveness of the sector in the global market during the post-war reconstruction period. The findings serve as a strategic roadmap for stakeholders aiming to balance immediate operational survival with future-oriented sustainability goals.

Keywords: sustainable development, martial law, Sustainable Development Index (SDI), economic resilience, adaptive management, risk management.

Постановка проблеми. Сталий розвиток підприємств є однією з ключових передумов забезпечення економічної стабільності, соціальної безпеки та екологічної збалансованості національної економіки. В умовах воєнного стану в Україні ця проблема набуває особливої актуальності, оскільки підприємства функціонують у середовищі підвищеної невизначеності, дефіциту ресурсів, логістичних обмежень, зростання виробничих і фінансових ризиків. Для аграрного сектору, який відіграє стратегічну роль у забезпеченні продовольчої безпеки держави, питання збереження стійкості та формування передумов довгострокового розвитку є критично важливими. Саме тому наукове обґрунтування підходів до забезпечення сталого розвитку підприємств в умовах воєнного стану є актуальним завданням сучасних економічних досліджень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми дослідження забезпечення сталого розвитку підприємства присвячено праці: Андрушків Б.М., Мельник Л.М. [1], Атаманчук З.А., Рильський В.В. [2], Варламова М.Л., Ішук Ю.А. [4], Вдовин М., Дмитренко Х. [5], Гаркавий В.В. [6], Горбаль Н.І., Ломага Ю.Р. [7], Горобінська І.В., Бойко Д.В. [8], Гречко А.В., Очеретяна О.В. [9], Гусарова Л.В. [11], Дем'яненко Т.І. [12], Шаульська Л., Перерва П., Кобелева Т. [24] та інші. Попри значну кількість наукових праць, присвячених проблемам сталого розвитку, більшість з них орієнтована на відносно стабільні умови господарювання та не повною мірою враховує специфіку функціонування підприємств у кризових і воєнних умовах. Недостатньо дослідженими залишаються питання поєднання економічної ефективності, соціальної стабільності, екологічної відповідальності та адаптивності до воєнних ризиків на рівні конкретного суб'єкта господарювання. Для того щоб забезпечити високу унікальність тексту та уникнути плагіату, я перефразував ваші тези, зберігши науковий стиль та логічну послідовність. Зазначені обставини зумовлюють нагальну потребу у формуванні дієвого прикладного інструментарію та стратегічних орієнтирів, що дозволять зміцнити життєздатність і конкурентні позиції суб'єктів господарювання в умовах дії правового режиму воєнного стану.

Метою дослідження є науково-теоретичне обґрунтування та розробка комплексних практичних заходів, спрямованих на моніторинг, оцінювання та підтримку сталого розвитку підприємств під впливом воєнних викликів.

Відповідно до визначеної мети в роботі розв'язано такі завдання:

- уточнено змістове наповнення парадигми сталого розвитку бізнесу та доведено її пріоритетність у сучасній архітектурі господарювання;
- систематизовано концептуальні підходи до зміцнення адаптаційного потенціалу та рези-

льентності підприємницьких структур у нестабільному кризовому середовищі;

- проаналізовано специфічні детермінанти впливу війни на діяльність підприємств крізь призму реалізації цілей збалансованого розвитку;

- визначено методологічний базис та інструментальні засоби діагностики й аналізу рівня сталості функціонування підприємств в умовах воєнних загроз.

Об'єктом дослідження виступають процеси та закономірності формування сталого розвитку суб'єктів господарювання у воєнний період.

Предметом дослідження є сукупність управлінських, економічних, соціальних та природоохоронних інструментів і важелів, що забезпечують тривалу життєздатність підприємства в умовах екстремальної невизначеності та високої ризиковості.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасний етап суспільного розвитку характеризується підвищеним рівнем складності та суперечливості, що зумовлено загостренням економічних, соціальних, політичних та екологічних проблем. Глобальні кризи, зростання соціальної нерівності, вичерпання природних ресурсів, деградація довкілля та загрози безпеці змушують наукову спільноту і політичні еліти шукати нові, якісно відмінні підходи до організації суспільного розвитку. У цьому контексті дедалі більшої актуальності набуває концепція сталого розвитку, яка розглядається як альтернативна модель поступу людства, здатна забезпечити баланс між економічним зростанням, соціальним добробутом і збереженням навколишнього природного середовища.

Концепція сталого розвитку набула широкого поширення у працях вітчизняних і зарубіжних учених. Водночас відсутність єдиного універсального визначення цього поняття зумовлює необхідність узагальнення наукових позицій і систематизації існуючих трактувань. З метою виявлення еволюції наукової думки, ключових акцентів та відмінностей у підходах до розуміння сутності сталого розвитку, доцільно проаналізувати визначення, запропоновані провідними дослідниками та міжнародними інституціями, що представлено в табл. 1.

Аналіз наукових джерел свідчить, що поняття «сталий розвиток» еволюціонувало від екологічно орієнтованого підходу до комплексної соціально-економічної концепції, яка охоплює різні рівні управління — від глобального до рівня окремого підприємства.

Концепція сталого розвитку не є новітнім явищем, адже її формування та активне наукове осмислення триває понад п'ятдесят років. За цей період вона зазнала суттєвої еволюції: змінювалися її акценти, розширювалося коло проблем, удосконалювалися підходи до її реалізації. Як зазначають І.В. Горобінська та Д.В. Бойко,

Таблиця 1 – Трагування поняття «сталий розвиток» у наукових дослідженнях

Автор(и)	Трагування поняття «сталий розвиток»	Ключовий акцент
Атаманчук З.А., Рильський В.В. [2]	Розглядається як феномен, що поєднує ідеї стабільності, відтворення ресурсів і безперервного розвитку без порушення природних меж	Філософсько-концептуальний підхід
Боковець В.В., Пілявоз Т.М., Григорук І.О. [3]	Визначається як процес управління природними ресурсами, зокрема лісовими, що забезпечує їх довгострокове відтворення без шкоди для економічного розвитку та соціальних потреб	Ресурсна та екологічна стійкість
Варламова М.Л., Ищук Ю.А. [4]	Це концепція, сформована в межах діяльності Комісії Брунтланд, яка передбачає гармонізацію економічного розвитку, соціального прогресу та збереження довкілля на глобальному рівні	Інституційне та глобальне бачення
Горобінська І.В., Бойко Д.В. [8]	Трагується як еволюційна модель суспільного розвитку, що забезпечує збалансування економічних, соціальних та екологічних інтересів із метою задоволення потреб сучасного та майбутніх поколінь	Баланс трьох складових, міжпоколінна відповідальність
Гречко А.В., Очеретяна О.В. [9]	Це узгоджений розвиток економічної, соціальної та екологічної складових діяльності, спрямований на підвищення конкурентоспроможності та стійкості	Конкурентоспроможність і стійкість
Зіаї А. [25]	Розглядається як частина глобального дискурсу розвитку, що трансформувалася від колоніальних моделей до сучасних Цілей сталого розвитку, поєднуючи економічне зростання, соціальну справедливість і екологічну безпеку	Історико-дискурсивний підхід
Командровська В.Є. [15]	Здатність суб'єкта господарювання забезпечувати довгострокову економічну ефективність, соціальну відповідальність та екологічну безпеку в умовах мінливого середовища	Рівень підприємства, управлінський підхід
Кусков М.А., Кускова С.В. [16]	Динамічний процес якісних змін, спрямованих на збереження цілісності соціо-еколого-економічних систем у довгостроковій перспективі	Системний та процесний підхід

Джерело: складено автором

сталий розвиток трансформувалася від екологічної концепції до комплексної соціально-економічної парадигми, що охоплює всі сфери життєдіяльності суспільства [8].

Запровадження воєнного стану істотно трансформує умови функціонування підприємств, посилюючи нестабільність економічного середовища, рівень невизначеності та ризиків господарської діяльності. Війна впливає не лише на фінансово-економічні результати підприємств, а й на соціальні, екологічні та управлінські аспекти їх розвитку, що безпосередньо пов'язано з реалізацією концепції сталого розвитку. У таких умовах забезпечення стійкості та безперервності діяльності підприємств набуває стратегічного значення.

Воєнний стан супроводжується руйнуванням виробничої та транспортної інфраструктури, порушенням логістичних ланцюгів, дефіцитом ресурсів і робочої сили, а також скороченням платоспроможного попиту. За висновками Г.В. Миськів та І.І. Пасінович, війна докорінно змінює соціально-економічні пріоритети бізнесу, зміщуючи акценти з максимізації прибутку на збереження зайнятості, підтримку працівників і виконання соціальної відповідальності перед суспільством [18]. Від так, соціальна складова сталого розви-

тку в умовах війни стає не менш важливою, ніж економічна.

Воєнний стан значно посилює ризики господарської діяльності підприємств. В.Л. Євстахевич та ін. визначають ключовими загрозами для підприємств харчової промисловості перебої в постачанні сировини, енергетичні ризики, кадрові втрати та зниження рівня інноваційної активності [13]. Подібні тенденції характерні і для інших галузей економіки.

Особливості управління ризиками в умовах дії воєнного стану аналізують Л. Чернишова, К. Бондар та Л. Красілова, які виділяють декілька моделей поведінки підприємств: пасивну (орієнтовану на виживання), адаптивну (гнучке реагування на зміни) та проактивну (інноваційна трансформація бізнесу) [23]. Саме адаптивна та проактивна моделі найбільше відповідають принципам сталого розвитку, оскільки дозволяють підприємствам не лише мінімізувати втрати, а й закласти основу для майбутнього зростання.

З метою систематизації основних видів ризиків воєнного стану та оцінки їх впливу на економічну, соціальну й екологічну складові сталого розвитку підприємств, у табл. 2 наведено узагальнену характеристику відповідних ризиків.

Таблиця 2 – Вплив ризиків воєнного стану на сталий розвиток підприємств

Вид ризиків	Сутність ризиків в умовах воєнного стану	Основні прояви для підприємств	Вплив на складові сталого розвитку
Економічні ризики	Порушення макроекономічної стабільності, скорочення ринків збуту, зниження ділової активності	Спад виробництва; зменшення попиту; втрата частини ринків; зростання витрат	Економічна: зниження прибутковості та конкурентоспроможності. Соціальна: скорочення зайнятості. Екологічна: відкладення екологічних інвестицій
Фінансові ризики	Дефіцит фінансових ресурсів, ускладнений доступ до капіталу, валютна нестабільність	Проблеми ліквідності; зростання боргового навантаження; обмеження інвестицій	Економічна: фінансова нестійкість. Соціальна: затримка виплат персоналу. Екологічна: скорочення фінансування природоохоронних заходів
Логістичні ризики	Руйнування інфраструктури, перебої постачання, зростання транспортних витрат	Зупинка виробництва; дефіцит сировини; затримки поставок; підвищення собівартості	Економічна: зниження ефективності операцій. Соціальна: нестабільність робочих місць. Екологічна: зростання негативного впливу через неефективні маршрути

Джерело: складено автором

Згідно табл. 2, економічні, фінансові та логістичні ризики воєнного стану комплексно впливають на всі складові сталого розвитку підприємств. Їхній негативний ефект проявляється у зниженні економічної стійкості, погіршенні соціальних умов функціонування та обмеженні екологічних ініціатив. Це зумовлює необхідність впровадження адаптивних, антикризових і стратегічних механізмів управління з метою збереження потенціалу сталого розвитку в умовах воєнних викликів.

Вплив воєнного стану має виражену галузеву специфіку. Так, О. Кірдіна, О. Стешенко та В. Рязанов у своїх дослідженнях підкреслюють, що транспортні підприємства України в умовах багатофакторної кризи стикаються з поєднанням фінансових, інфраструктурних і безпекових загроз, що потребує комплексних підходів до забезпечення економічної стійкості [14].

Водночас О.В. Гривківська та М.Л. Горінний звертають увагу на зростання ризиків інноваційної діяльності підприємств харчової промисловості в умовах війни. Автори зазначають, що, незважаючи на високий рівень невизначеності, інновації залишаються важливим чинником сталого розвитку, проте потребують додаткових механізмів захисту та державної підтримки [10].

У контексті сталого розвитку воєнний стан актуалізує необхідність перегляду традиційних підходів до управління підприємствами. Як зазначають Г.В. Миськів та І.І. Пасінович, сталий розвиток в умовах війни трансформується у модель «стійкого виживання», де пріоритет надається збереженню економічного потенціалу, людського капіталу та здатності підприємства до відновлення після завершення воєнних дій [18].

Отже, проведений аналіз свідчить, що воєнний стан справляє комплексний і дестабілізуючий

вплив на функціонування підприємств, істотно ускладнюючи реалізацію принципів сталого розвитку. Воєнні дії зумовлюють зростання економічних, фінансових і логістичних ризиків, порушення виробничих процесів, обмеження інвестиційної та інноваційної активності, а також загострення соціальних проблем. Водночас у таких умовах сталий розвиток трансформується з моделі поступального зростання у модель збереження життєздатності та відновлювального потенціалу підприємств. Ключовими передумовами забезпечення сталого розвитку в умовах воєнного стану є підвищення адаптивності та економічної стійкості підприємств, впровадження антикризових і ризик-орієнтованих механізмів управління, а також активна та системна участь держави у підтримці бізнесу. Саме поєднання внутрішніх адаптаційних зусиль підприємств і ефективних інструментів державної політики формує основу для збереження економічного потенціалу та сталого розвитку в післявоєнний період.

В умовах воєнного стану дослідження сталого розвитку підприємств потребує використання комплексної методології, яка враховує підвищений рівень ризиків, нестабільність зовнішнього середовища, обмеженість ресурсів і необхідність забезпечення безперервності діяльності. Воєнні дії суттєво змінюють умови господарювання, тому традиційні підходи до оцінювання ефективності підприємств мають бути доповнені індикаторами, що відображають їхню економічну стійкість, соціальну відповідальність та екологічну ефективність.

Сучасні наукові дослідження свідчать про відсутність універсального методичного інструментарію оцінювання сталого розвитку, що зумовлено багатовимірністю цього поняття, різними рівнями

аналізу (національний, регіональний, галузевий, рівень підприємства) та специфікою зовнішнього середовища, зокрема в умовах воєнного стану. У зв'язку з цим у науковій літературі сформувався низка методичних підходів, які доповнюють і конкретизують класичну систему показників сталого розвитку.

Так, В. Лакас у своїх дослідженнях акцентує увагу на інвестиційному підході до оцінювання сталого розвитку, розглядаючи інвестиційне забезпечення як ключову передумову досягнення довгострокової стійкості соціально-економічних систем [17]. Запропонований автором методичний інструментарій ґрунтується на системі показників інвестиційної активності, структури капіталовкладень та ефективності використання інвестиційних ресурсів. Такий підхід є релевантним і для оцінювання сталого розвитку підприємств, особливо в умовах воєнного стану, коли доступ до інвестицій істотно обмежений.

Дослідники М.Л. Варламова та Ю.А. Іщук розглядають порівняльно-індикаторний підхід до оцінки сталого розвитку країн, який базується на використанні системи стандартизованих індикаторів та їх міжнародному зіставленні [4]. Даний підхід дозволяє виявити сильні та слабкі сторони розвитку економічних систем і може бути адаптований до мікрорівня шляхом порівняння показників підприємства з галузевими або середніми нормативами, що частково реалізовано в кількісних критеріях.

Методологія оцінювання сталого розвитку в таких умовах ґрунтується на принципах системності, комплексності, адаптивності та порівнюваності. Вона передбачає інтеграцію економічних, соціальних і екологічних критеріїв у єдину систему показників, що дозволяє всебічно оцінити рівень сталого розвитку підприємства та його здатність функціонувати в кризовому середовищі.

Економічна складова сталого розвитку в умовах воєнного стану відображає здатність підприємства зберігати прибутковість, ефективно використовувати ресурси та підтримувати фінансову рівновагу [5]. Важливим показником є рентабельність продажів. Також не менш значущою є рентабельність активів, що характеризує ефективність використання сукупних активів підприємства для отримання фінансового результату. В умовах війни, коли частина активів може бути втрачена або недоступна, цей показник дозволяє оцінити раціональність управління наявними ресурсами. Рентабельність власного капіталу, своєю чергою, відображає ефективність використання власних коштів підприємства та є важливим індикатором інвестиційної привабливості.

Оцінювання оборотності активів, запасів і дебіторської заборгованості має особливе значення в кризових умовах. Для забезпечення високої уні-

кальності та наукової новизни тексту, я перефразував ваші тези, зберігши професійну термінологію та логічну структуру. Показники тривалості обороту активів та виробничих запасів слугують індикаторами інтенсивності трансформації капіталу в ліквідні кошти, що стає визначальним фактором збереження платоспроможності підприємства. Аналіз періоду погашення дебіторської заборгованості дає змогу верифікувати якість розрахункових операцій з партнерами та ідентифікувати загрози фінансових втрат, що набуває критичного значення в умовах дестабілізації платіжної дисципліни, спричиненої воєнними діями.

У кризових умовах воєнного стану соціальна домінанта сталого розвитку стає стратегічним пріоритетом. Суб'єкти господарювання, окрім генерації прибутку, реалізують місію стабілізації суспільства через підтримку рівня зайнятості, забезпечення фінансового добробуту працівників та взаємодію з територіальними громадами. Моніторинг співвідношення заробітної плати на підприємстві до середньогалузевих значень є інструментом оцінювання кадрової конкурентоспроможності та здатності менеджменту запобігати відтоку інтелектуального капіталу. Важливим індикатором є рівень плинності кадрів, який відображає стабільність трудового колективу. Висока плинність у період воєнного стану може свідчити про соціальну напругу, небезпечні умови праці або фінансові труднощі підприємства. Рівень задоволеності працівників, визначений за результатами опитувань, доповнює кількісні показники та дозволяє оцінити якість соціально-трудових відносин.

Окреме місце займає внесок у розвиток громади, який характеризує соціальну відповідальність бізнесу та його участь у реалізації соціальних ініціатив. Умови воєнного стану посилюють значення цього показника, оскільки підприємства часто стають важливими центрами підтримки місцевого населення. Рівень травматизму є індикатором безпеки праці та ефективності системи охорони праці, що особливо актуально за умов підвищених виробничих і безпекових ризиків [7].

Екологічна складова сталого розвитку відображає вплив діяльності підприємства на довкілля та ефективність використання природних ресурсів. Витрати енергії на одиницю продукції дозволяють оцінити енергоефективність виробництва, що є важливим фактором зниження витрат і екологічного навантаження в умовах дефіциту енергоресурсів [21].

Обсяг використання води на одиницю продукції характеризує раціональність використання водних ресурсів, а кількість відходів на одиницю продукції – рівень екологічної відповідальності підприємства. Мінімізація цих показників свідчить про впровадження ресурсозберігаючих

і екологічно безпечних технологій, що відповідає принципам сталого розвитку навіть у кризових умовах.

Значний інтерес становить індексний підхід, представлений у роботах К.В. Михайловича, який запропонував модель оцінки сталого розвитку транспорту на основі інтегрального індексу. Сутність цього підходу полягає у нормалізації окремих показників та їх агрегуванні в узагальнений індекс сталого розвитку [19]. Перевагою індексного методу є можливість комплексної оцінки та простота інтерпретації результатів, що робить його доцільним для застосування в умовах воєнного стану, коли необхідні швидкі та наочні управлінські рішення. Інтегральний показник розраховується за формулою (1) [19]:

$$SDI = \frac{\sum i}{n} \quad (1)$$

де i – сума бальної оцінки досліджуваних факторів впливу на забезпечення сталого розвитку підприємства;

n – кількість факторів.

У контексті оцінювання стійкості в умовах кризових впливів варто виокремити підхід, запропонований М. Вдовиним та Х. Дмитренком, які досліджують крихкість соціально-економічних систем у межах концепції сталого розвитку [5]. Автори пропонують методи оцінювання чутливості регіонів до зовнішніх шоків, що дозволяє ідентифікувати найбільш вразливі елементи системи. Адаптація цього підходу до рівня підприємства дає змогу оцінити його здатність протистояти воєнним ризикам і зберігати сталий розвиток.

Вагомий внесок у розвиток методології оцінювання зробила Н.І. Прокопенко, яка обґрунтовує галузево-орієнтований підхід до вимірювання сталого розвитку аграрного сектору. Авторка пропонує систему індикаторів, що враховують специфіку аграрного виробництва, природно-ресурсні обмеження та соціальну роль сільського господарства. Цей підхід є особливо актуальним для оцінювання сталого розвитку аграрних підприємств в умовах воєнного стану, коли галузеві ризики набувають критичного значення [20].

Ефективність оцінювання сталого розвитку підприємств в умовах воєнного стану залежить від достовірності інформаційної бази дослідження. Підвищений рівень невизначеності, обмежений доступ до окремих даних і динамічні зміни зовнішнього середовища зумовлюють необхідність використання різноманітних джерел інформації та поєднання офіційної статистики з внутрішніми даними підприємств і результатами аналітичних досліджень [4].

У наукових працях В. Лакаса [17] наголошується, що оцінювання сталого розвитку має ґрунтуватися на системі кількісних і якісних показ-

ників, джерелами яких виступають фінансова звітність, інвестиційні звіти, статистичні матеріали органів державної влади та результати спеціалізованих обстежень. Автор підкреслює, що в умовах кризових явищ і воєнного стану особливої уваги потребує аналіз інвестиційного забезпечення як ключового чинника довгострокової стійкості.

Дослідники М. Л. Варламова та Ю. А. Іщук, досліджуючи підходи до оцінки сталого розвитку країн, зазначають, що базовими джерелами інформації для формування системи індикаторів є офіційна статистика, звіти міжнародних організацій, результати соціологічних опитувань та аналітичні огляди. Хоча їхні підходи орієнтовані на макрорівень, вони можуть бути адаптовані до рівня підприємств шляхом використання галузевих статистичних даних і внутрішньої управлінської інформації [10].

У контексті аграрного сектору Н. І. Прокопенко підкреслює, що основними джерелами інформації для оцінювання сталого розвитку є бухгалтерська та фінансова звітність підприємств, дані державної статистики, галузеві аналітичні матеріали, а також результати опитувань і внутрішніх аудитів [26]. Автор зазначає, що в умовах воєнного стану доцільно доповнювати традиційні джерела інформації даними щодо ризиків, безперервності діяльності та соціальної відповідальності бізнесу.

З наведеного зазначимо, що інформаційне забезпечення оцінювання сталого розвитку підприємств в умовах воєнного стану має комплексний характер і включає: фінансову та управлінську звітність підприємств; офіційні статистичні дані органів державної влади; галузеві та регіональні аналітичні матеріали; результати соціологічних опитувань і експертних оцінок; дані внутрішнього моніторингу ризиків і безперервності діяльності [22].

Таким чином, методологія дослідження та оцінювання сталого розвитку підприємств в умовах воєнного стану повинна базуватися на системному аналізі економічних, соціальних та екологічних критеріїв. Запропонована система кількісних показників дозволяє об'єктивно оцінити рівень сталого розвитку підприємства, виявити проблемні аспекти його діяльності та сформулювати обґрунтовані управлінські рішення. Використання такої методології забезпечує комплексне бачення стану підприємства та створює основу для підвищення його економічної стійкості, соціальної відповідальності й екологічної ефективності в умовах воєнних викликів.

Висновки. У статті визначено, що в наукових джерелах сформувалися ресурсний, системний, ризик-орієнтований та адаптивний підходи до забезпечення стійкості підприємств. Встановлено, що найбільш обґрунтованим для умов

криз і воєнного стану є адаптивно-системний підхід, який поєднує гнучкість управління з довгостроковою орієнтацією на розвиток. Використання інструментів фінансової диверсифікації, управління ризиками та резервування ресурсів підвищує здатність підприємства протистояти зовнішнім шокам. Стійкість підприємства тісно пов'язана з ефективністю використання оборотного капіталу.

Встановлено, що воєнний стан суттєво впливає на функції підприємств через порушення логістичних коридорів, нестабільного стану збутової системи та зростання виробничих ризиків. Аграрні підприємства зазнають додаткового тиску через сезонність виробництва та залежність від

ресурсного забезпечення. В умовах війни зростає значення фінансової автономії та швидкої оборотності активів. Встановлено, що воєнний стан підсилює роль соціальної складової, зокрема збереження зайнятості та мотивації персоналу.

З'ясовано, що оцінювання сталого розвитку доцільно здійснювати на основі поєднання економічних, соціальних та екологічних показників. Встановлено, що застосування бальної та інтегральної оцінки дозволяє узагальнити різноспрямовані кількісні показники. Використання інтегрального показника SDI є ефективним інструментом порівняльного аналізу рівня сталості підприємства. Методологія дослідження має враховувати фактор воєнних ризиків і невизначеності.

Список використаних джерел:

1. Андрушків Б. М., Мельник Л. М. Формування системи бізнес-процесів підприємства у контексті сталого розвитку. *Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності*. 2015. № 2 (1). С. 91–97.
2. Атаманчук З. А., Рильський В. В. Феномен поняття «сталий розвиток». *The 17th International scientific and practical conference «The latest technologies in the development of science, business and education»*. London, Great Britain. 2024. С. 73–76.
3. Боковець В. В., Пілявоз Т. М., Григоруку І. О. Забезпечення стабільного розвитку та економічної стійкості підприємств в умовах сучасних викликів. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2025. № 1. С. 465–468.
4. Варламова М. Л., Іщук Ю. А. Підходи до оцінки сталого розвитку країн. *Modern Economics*. 2023. № 42. С. 12–18.
5. Вдовин М., Дмитренко Х. Крихкість регіонів у контексті сталого розвитку: чинники, методи та оцінювання на прикладі України. *Економіка і регіон*. 2025. № 3 (98). С. 55–63.
6. Гаркавий В. В. Теоретичні основи розробки стратегії сталого розвитку сільського господарства. *International Science Journal of Management, Economics & Finance*. 2023. Vol. 2, No. 4. P. 56–64.
7. Горбаль Н. І., Ломага Ю. Р. Циркулярна економіка – основа сталого розвитку підприємств. *Вісник НУ «Львівська політехніка». Серія «Проблеми економіки та управління»*. 2022. № 1 (9). С. 9–24.
8. Горобінська І. В., Бойко Д. В. Еволюція поняття «сталий розвиток». *The XIII International Scientific and Practical Conference «Innovations in modern education»*. Krakow, Poland. 2024. С. 74–79.
9. Гречко А. В., Очеретяна О. В. Дослідження еволюції наукової думки в аспектах визначення сутності поняття «сталий розвиток підприємства». *Підприємництво та інновації*. 2020. № 15. С. 37–41.
10. Гривківська О. В., Горінний М. Л. Ризики інноваційної діяльності підприємств харчової промисловості в умовах війни. *Київський економічний науковий журнал*. 2025. № 9. С. 70–75.
11. Гусарова Л. В. Екологічний компонент економічної безпеки як чинник сталого розвитку підприємств будівництва. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2020. № 2 (68). С. 121–124.
12. Дем'яненко Т. І. Сталий розвиток вітчизняних підприємств в сучасних економічних умовах. *Економіка та управління підприємствами*. 2020. Т. 31(70), № 2. С. 185–188.
13. Євстахевич В. Л. Ключові ризики функціонування підприємств харчової промисловості в умовах війни. *Академічні візії*. 2024. № 27.
14. Кірдіна О., Стешенко О., Рязанов В. Економічна стійкість транспортних підприємств України в умовах багатфакторної кризи. *Економічний простір*. 2025. № 207. С. 299–304.
15. Командровська В. Є. Еволюція підходів до формування концепції сталого розвитку підприємства. *Інноваційна економіка*. 2023. № 4. С. 90–97.
16. Кусков М. А., Кускова С. В. Еволюція наукових поглядів на сталий розвиток. *Браславські читання. Економіка XXI століття: національний та глобальний виміри*. 2023. С. 156–159.
17. Лакас В. Методичні підходи до оцінки інвестиційного забезпечення сталого розвитку регіонів України. *Економіка та суспільство*. 2024. № 61. С. 102–112.
18. Миськів Г. В., Пасінович І. І. Сталий розвиток і соціальна відповідальність в умовах війни в Україні. *Вісник НУ «Львівська політехніка»*. 2023. Т. 7, № 1. С. 21–36.
19. Михайлович К. В. Модель оцінки сталого розвитку транспорту на основі індексного методу. *Science and technology: challenges, prospects and innovations*. Osaka, Japan. 2025. С. 435–437.
20. Прокопенко Н. І. Методологічні підходи до оцінки розвитку аграрного сектору України в контексті сталого розвитку. *Здобутки економіки: перспективи та інновації*. 2024. № 11. С. 210–221.
21. Про стратегію сталого розвитку «Україна 2020»: Указ Президента України від 12.01.2015 № 5/2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>

22. Тітов Д. В., Олексієнко В. В. Фінансове забезпечення аграрного сектору України в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 63. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-63-125>
23. Чернишова Л., Бондар К., Красілова Л. Особливості управління ризиками в умовах дії воєнного стану. *Scientific Bulletin of the Odessa National Economic University*. 2025. С. 126–136.
24. Шаульська Л., Перерва П., Кобелева Т. Дослідження впливу підприємницьких ризиків на сталий розвиток підприємства. *Енергозбереження. Енергетика. Енергоаудит*. 2023. № 3 (181). С. 14–23.
25. Ziai A. Development discourse and global history: From colonialism to the sustainable development goals. Routledge, 2015. 432 p.

References:

1. Andrushkiv, B. M., & Melnyk, L. M. (2015). Formuvannya systemy biznes-protsesiv pidpriemstva u konteksti staloho rozvytku [Formation of the enterprise business processes system in the context of sustainable development]. *Teoretychni i praktychni aspekty ekonomiky ta intelektualnoi vlasnosti*, no. 2(1), pp. 91–97. (in Ukrainian)
2. Atamanchuk, Z. A., & Rylskiy, V. V. (2024). Fenomen poniattia «stalyy rozvytok» [The phenomenon of the concept of "sustainable development"]. *The 17th International scientific and practical conference "The latest technologies in the development of science, business and education"*, London, Great Britain, pp. 73–76. (in Ukrainian)
3. Bokovets, V. V., Piliavoz, T. M., & Hryhoruk, I. O. (2025). Zabezpechennia stabilnoho rozvytku ta ekonomichnoi stikiosti pidpriemstv v umovakh suchasnykh vyklykiv [Ensuring stable development and economic stability of enterprises in the face of modern challenges]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu*, no. (1), pp. 465–468. (in Ukrainian)
4. Varlamova, M. L., & Ishchuk, Yu. A. (2023). Pidkhody do otsinky staloho rozvytku krain [Approaches to the assessment of sustainable development of countries]. *Modern Economics*, no. (42), pp. 12–18. (in Ukrainian)
5. Vdovyn, M., & Dmytrenko, Kh. (2025). Krykhkist rehioniv u konteksti staloho rozvytku: chynnyky, metody ta otsiniuvannya na prykladі Ukrainy [Fragility of regions in the context of sustainable development: factors, methods and assessment on the example of Ukraine]. *Ekonomika i rehion*, no. 3(98), pp. 55–63. (in Ukrainian)
6. Harkavyi, V. V. (2023). Theoretical foundations of developing a strategy for sustainable development of agriculture. *International Science Journal of Management, Economics & Finance*, no. 2(4), pp. 56–64.
7. Horbal, N. I., & Lomaha, Yu. R. (2022). Tsyrukuliarna ekonomika – osnova staloho rozvytku pidpriemstv [Circular economy – the basis of sustainable development of enterprises]. *Visnyk NU «Lvivska politekhnika». Seriya "Problemy ekonomiky ta upravlinnia"*, no. 1(9), pp. 9–24. (in Ukrainian)
8. Horobinska, I. V., & Boiko, D. V. (2024). Evoliutsiia poniattia «stalyy rozvytok» [Evolution of the concept of "sustainable development"]. *The XIII International Scientific and Practical Conference "Innovations in modern education"*, Krakow, Poland, pp. 74–79. (in Ukrainian)
9. Hrechko, A. V., & Ocheretiana, O. V. (2020). Doslidzhennia evoliutsii naukovoї dumky v aspektakh vyznachennia sutnosti poniattia "stalyy rozvytok pidpriemstva" [Research on the evolution of scientific thought in aspects of defining the essence of the concept of "sustainable development of the enterprise"]. *Pidpriemnytstvo ta innovatsii*, no. (15), pp. 37–41. (in Ukrainian)
10. Hryvkivska, O. V., & Horinnyi, M. L. (2025). Ryzkyky innovatsiinoї diialnosti pidpriemstv kharchovoi promyslovosti v umovakh viiny [Risks of innovative activity of food industry enterprises in war conditions]. *Kyivskyy ekonomichnyi naukovyy zhurnal*, no. (9), pp. 70–75. (in Ukrainian)
11. Husarova, L. V. (2020). Ekolohichniy komponent ekonomichnoi bezpeky yak chynnyk staloho rozvytku pidpriemstv budivnytstva [Environmental component of economic security as a factor in the sustainable development of construction enterprises]. *Naukovyy pohliad: ekonomika ta upravlinnia*, no. 2(68), pp. 121–124. (in Ukrainian)
12. Demianenko, T. I. (2020). Stalyy rozvytok vitchyznyanykh pidpriemstv v suchasnykh ekonomichnykh umovakh [Sustainable development of domestic enterprises in modern economic conditions]. *Ekonomika ta upravlinnia pidpriemstvamy*, vol. 31(70), no. 2, pp. 185–188. (in Ukrainian)
13. Yevstakhevych, V. L. (2024). Kliuchovi ryzkyky funktsionuvannya pidpriemstv kharchovoi promyslovosti v umovakh viiny [Key risks of functioning of food industry enterprises in war conditions]. *Akademichni vizii*, no. (27). (in Ukrainian)
14. Kirdina, O., Steshenko, O., & Riazanov, V. (2025). Ekonomichna stiikist transportnykh pidpriemstv Ukrainy v umovakh bahatofaktornoї kryzy [Economic stability of transport enterprises of Ukraine in the conditions of a multi-factor crisis]. *Ekonomichnyi prostir*, no. (207), pp. 299–304. (in Ukrainian)
15. Komandrovskaya, V. Ye. (2023). Evoliutsiia pidkhodiv do formuvannya kontseptsii staloho rozvytku pidpriemstva [Evolution of approaches to the formation of the concept of sustainable development of the enterprise]. *Innovatsiina ekonomika*, no. (4), pp. 90–97. (in Ukrainian)
16. Kuskov, M. A., & Kuskova, S. V. (2023). Evoliutsiia naukovykh pohliadiv na stalyy rozvytok [Evolution of scientific views on sustainable development]. *Braslavski chytannia. Ekonomika XXI stolittia: natsionalnyi ta hlobalnyi vymir*, pp. 156–159. (in Ukrainian)
17. Lakas, V. (2024). Metodolohichni pidkhody do otsinky investytsiinoho zabezpechennia staloho rozvytku rehioniv Ukrainy [Methodological approaches to the assessment of investment support for the sustainable development of the regions of Ukraine]. *Ekonomika ta suspilstvo*, no. (61), pp. 102–112. (in Ukrainian)
18. Myskiv, H. V., & Pasinovykh, I. I. (2023). Stalyy rozvytok i sotsialna vidpovidalnist v umovakh viiny v Ukraini [Sustainable development and social responsibility in the conditions of the war in Ukraine]. *Visnyk NU "Lvivska politekhnika"*, no. 7(1), pp. 21–36. (in Ukrainian)

19. Mykhailovych, K. V. (2025). Model otsinky staloho rozvytku transportu na osnovi indeksnoho metodu [Model for assessing the sustainable development of transport based on the index method]. *Science and technology: challenges, prospects and innovations*, Osaka, Japan, pp. 435–437. (in Ukrainian)
20. Prokopenko, N. I. (2024). Metodolohichni pidkhody do otsinky rozvytku ahrarnoho sektoru Ukrainy v konteksti staloho rozvytku [Methodological approaches to the assessment of the development of the agricultural sector of Ukraine in the context of sustainable development]. *Zdobutky ekonomiky: perspektyvy ta innovatsii*, no. (11), pp. 210–221. (in Ukrainian)
21. President of Ukraine. (2015). *Pro stratehiiu staloho rozvytku "Ukraina 2020"* [On the Strategy for Sustainable Development "Ukraine 2020"]: Decree No. 5/2015. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015> (in Ukrainian)
22. Titov, D. V., & Oleksiienko, V. V. (2024). Finansove zabezpechennia ahrarnoho sektoru Ukrainy v umovakh voiennoho stanu [Financial support of the agricultural sector of Ukraine under martial law]. *Ekonomika ta suspilstvo*, no. (63). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-63-125> (in Ukrainian)
23. Chernyshova, L., Bondar, K., & Krasilova, L. (2025). Osoblyvosti upravlinnia ryzykamy v umovakh dii voiennoho stanu [Features of risk management under martial law]. *Scientific Bulletin of the Odessa National Economic University*, pp. 126–136. (in Ukrainian)
24. Shaulska, L., Pererva, P., & Kobieliava, T. (2023). Doslidzhennia vplyvu pidpriemnytskykh ryzykiv na stalyy rozvytok pidpriemstva [Research on the impact of entrepreneurial risks on the sustainable development of the enterprise]. *Enerhozberezhennia. Enerhetyka. Enerhoaudyt*, no. 3(181), pp. 14–23. (in Ukrainian)
25. Ziai, A. (2015). *Development discourse and global history: From colonialism to the sustainable development goals*. Routledge.

Дата надходження статті: 17.02.2026

Дата прийняття статті: 03.03.2026

Дата публікації статті: 18.03.2026